

Financial Mechanism 2009-2014

Programul RO 24 „Întărirea capacității judiciare și cooperare”

**Proiectul "Consolidarea capacității sistemului judiciar din România de a face față
noilor provocări legislative și instituționale/Strengthening the capacity of the
Romanian judicial system to face new legislative and institutional challenges"**

RAPORT DE ACTIVITATE

**Seminarul cu tema "Dreptul consumatorului - Clauze abuzive în relația
profesionist-consumator"**

Organizator:

Expert: judecător

Locația de desfășurare:

Participanți: 20 de judecători și procurori conform listei de participare

I. Descrierea generală a activității

ZIUA 1.

9.00-9.30: Inregistrarea participantilor. Prezentarea participantilor si formatorului

Participanții au fost invitați să propună teme de discuție, pentru a fi abordate în secțiunile finale din fiecare zi. Participanții au menționat interesul pentru problema clauzelor penale, pentru problema invocării clauzelor abuzive în faza contestației la executare și pentru problema litigiilor în care se cere stabilizarea cursului franilor elvețieni.

9.30-11.00, 11.30-13.00: Rolul CJUE în interpretarea și aplicarea dreptului consumatorului

Prima jumătate a zilei 1 de seminar a fost consacrată dezbaterilor privind aplicarea în dosarele aflate pe rol a jurisprudenței CJUE și ÎCCJ în materia clauzelor abuzive, fiind abordate în special următoarele probleme:

1. Invocarea din oficiu a clauzelor abuzive: cauzele: C-240/98, Océano Grupo C-473/00, Mostaza Claro, C-40/08, Asturcom, C-227/08, Martin Martin, C-137/08, Pénezgyi Lizing, C-484/08, Caja de Ahorros, C-602/2010/ SC Volksbank Romania SA, C-243/08, Pannon, C-137/08, Schneider, C-618/10, Banco Espanol de Credito, C-453/10, Pereničová, C-415/11, Aziz, C-484/08, Monte Piedad, C-602/10, Volksbank, C-26/13, Árpád Kásler, C-34/13, Kusionova, C-470/12, Pohotovost', C-110/14, Costea, C-75/14, Tarcău, C-348/14, Bucura.

2. Momentul până la care pot fi invocate clauzele abuzive. Tipurile de procedură în care pot fi invocate:

obiectul principal al contractelor prin raportare la preț ca parte a obiectului contractului, în condițiile în care acea clauză care le determină este clară, neechivocă și exprimată într-un limbaj inteligibil.

2. Sintagma "...exprimate într-un limbaj ușor inteligibil" folosită de legiuitorul național în cuprinsul Legii nr. 193/2000, cât și cea folosită în norma comunitară, "...exprimate în mod clar și inteligibil", nu pot fi reduse la o exprimare clară și ușor inteligibilă din punct de vedere gramatical sau literal, pentru că altfel ar fi fost de prisos a se face această mențiune în cuprinsul unui act normativ, ci la situația în care clauza să fie clar definită, astfel încât consumatorul să aibă reprezentarea clară a rațiunilor și fundamentelor relative la conținutul clauzelor și efectelor acestora asupra contractului în ansamblu. Pe acest aspect, deși comisionul de risc face parte din costul total al contractului de credit, clauza ce reglementează perceperea acestuia poate fi analizată în condițiile în care ea nu este exprimată în mod clar și inteligibil, lăsând loc la echivoc. (Secția a II-a civilă, Decizia nr. 578 din 14 februarie 2013)

Înalta Curte de Casație și Justiție a hotărât că stabilirea unui comision lunar, cu o valoare deloc neglijabilă în raport de costurile creditului – 0,15%, respectiv, 0,22% -, are aptitudinea de a crea o sarcină în plus în detrimentul consumatorului și, astfel, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în aceste condiții clauza privind comisionul de risc fiind abuzivă. Înalta Curte a mai reținut că prin impunerea acestui comision, care nu corespunde exigențelor de previzibilitate, s-a creat un dezechilibru între drepturile și obligațiile părților, deoarece clauza respectivă acoperă o asigurare pe care banca și-o ia împotriva unui risc eventual, cel al intrării consumatorului în incapacitate de plată, fără ca, la finalul perioadei de creditare, sumele incasate cu acest titlu să fie restituite, în ipoteza în care împrumutatul se dovedește a fi bun platnic. (Decizia nr. 2896 din 6 octombrie 2014 pronunțată în recurs de Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect constatare clauză abuzivă)

3. Prezentarea sintezei jurisprudenței ICCJ în materia dobânzii variabile- 2186/2014, 3234/2014

- Prezentarea cauzei C-143/13, Matei și a interpretării acesteia:

Termenii „obiectul [principal al] contractului” și „caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte,” nu acoperă, în principiu, tipuri de clauze care figurează în contracte de credit încheiate între un vânzător sau furnizor și consumatori, precum cele în discuție în litigiul principal, care, pe de o parte, permit, în anumite condiții, creditorului să modifice, în mod unilateral, rata dobânzii și, pe de altă parte, prevăd un „comision de risc” perceput de acesta. Revine însă instanței de trimitere sarcina să verifice această calificare a clauzelor contractuale menționate având în vedere natura, economia generală și stipulațiile contractelor vizate, precum și contextul juridic și factual în care se înscriu acestea.

Aspecte de practică neunitară: Consecințele anulării clauzei abuzive referitoare la dobânda variabilă. Prezentarea concluziilor întâlnirilor pe practică neunitară de la Cluj, 5-6.11.2015, respectiv Craiova, din 27-28 aprilie 2015

Problema controversată a vizat următoarele aspecte:

Într-o opinie, se declară admisibile cererile de stabilire pe cale judiciară a ratei dobânzii, pornind de la jurisprudența CJUE C-26/13 (Kasler), cu următorul raționament: declararea ca nulă a clauzei privind dobânda (mecanismul de ajustare a dobânzii) duce la lipsirea de efecte a întregii clauze, transformând împrumutul într-unul fără dobândă, contrar intenției inițiale a părților. În condițiile în care împrumutul a fost acordat și se restituie într-o altă monedă decât cea națională, nu se poate aplica dobânda legală. Revine instanței să

în ceea ce privește poziția părților, care nu poate fi remediată, instanța poate declara că contractul este lipsit de validitate."

Legea 1/2013, intervenită după cauza Aziz, adaugă următoarea dispoziție tranzitorie: „Limitarea dobânzilor de întârziere în cazul ipotecilor constituite asupra unei locuințe principale, prevăzută la articolul 3 punctul 2, se aplică ipotecilor constituite după intrarea în vigoare a acestei legi.

De asemenea, limitarea menționată este aplicabilă dobânzilor de întârziere prevăzute de creditele cu garanție ipotecară asupra unei locuințe principale constituită înainte de intrarea în vigoare a legii, care sunt datorate ulterior acestei date, precum și celor care erau datorate la data menționată, însă nu au fost plătite.

În procedurile de executare sau de vânzare extrajudiciară inițiate, însă nefinalizate la data intrării în vigoare a acestei legi, precum și în cele în care a fost deja stabilită suma pentru care se solicită încuviințarea executării sau vânzarea extrajudiciară, grefierul sau notarul acordă părții care solicită executarea un termen de 10 zile pentru a recalcula suma respectivă în conformitate cu dispozițiile punctului anterior."

Prin urmare, soluția din cauza Unicaja nu poate fi preluată în contextul legislativ românesc, care nu prevede obligația instanței de a completa contractul și nici competențele de moderare la care se referă legea spaniolă, ci, în art. 1.255 alin. (2) C. civ. care prevede că: „În cazul în care contractul este menținut în parte, clauzele nule sunt înlocuite de drept cu dispozițiile legale aplicabile".

Argumente:

Principal, din această cauză trebuie reținute efectele constatării caracterului abuziv al clauzei, în interpretarea articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 (clauza „nu creează obligații pentru consumator”), respectiv: instanțele naționale au numai obligația de a exclude aplicarea unei clauze contractuale abuzive pentru ca aceasta să nu producă efecte obligatorii în ceea ce privește consumatorul, fără a avea posibilitatea să modifice conținutul acesteia; contractul trebuie să continue să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzelor abuzive, în măsura în care, în conformitate cu normele dreptului intern, o astfel de menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic (pct. 65). Argumentele folosite de Curte sunt cele de text, respectiv: art. 6 (1) din Directiva 93/13 și considerentul (21) din preambulu: contractul continuă să angajeze părțile „prin aceste clauze”, în cazul în care poate continua să existe „fără clauzele abuzive” (pct. 64), precum și cele rezultând din economia și obiectivele directivei (pct. 67-71): dacă instanța națională ar avea posibilitatea să modifice conținutul clauzelor abuzive, profesioniștii ar fi tentați în continuare să utilizeze clauzele menționate, știind că, chiar dacă acestea ar fi invalidate, contractul va putea fi totuși completat de instanța națională în măsura în care este necesar, ceea ce ar aduce atingere scopului urmărit de directivă (pct. 67).

În speță, instanța spaniolă a căutat în dreptul intern un reper și a stabilit respectiva rată la 19 %, făcând referire la rata dobânzii legale și la rata dobânzii moratorii care figura în legile bugetare naționale din perioada 1990-2008. Potrivit Curții, ar fi fost conform directivei numai dacă la această referință făcea trimitere dreptul intern contractual comun.

În concluzie, soluția dispusă de unele instanțe de a modifica o clauză considerată abuzivă sau de a invita părțile să renegocieze contractul nu este conformă directivei, pentru aceleași motive de la pct. 67 din hotărâre.

4. Analiza altor tipuri de comisioane

Discuții: Se vor discuta, pornind de la practica prezentată de participanți, caracterul abuziv al altor tipuri de comisioane:

Scadența anticipată. Înalta Curte a hotărât că este abuzivă clauza referitoare la „scadența anticipată” prevăzută în condițiile generale din contractul de credit, prin care s-a stipulat că în cazul neîndeplinirii unor obligații rezultând din alte contracte, încheiate fie cu banca, fie cu alte societăți financiare/de credit, în cazul

1. Invocarea clauzelor abuzive în etapa executării silit:

- ipoteza titlului executoriu hotărâre judecătorească: cauza C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones SL împotriva Cristina Rodríguez Nogueira;

- **Modalitatea de aplicare în practică a concluziilor din cauza C-40/08, Asturcom:**
 - o instanță națională sesizată cu o cerere de executare silită a unei hotărâri arbitrale care a dobândit autoritatea de lucru judecat, pronunțată în lipsa consumatorului, **este obligată**, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, să **aprecieze din oficiu caracterul abuziv al clauzei arbitrale** cuprinse într-un contract încheiat între un vânzător sau un furnizor și un consumator, în măsura în care, potrivit normelor de procedură interne, aceasta poate realiza o asemenea apreciere în cadrul unor acțiuni similare de natură internă.
 - **Respectarea principiului efectivității** nu poate merge ...până la a impune unei instanțe naționale nu numai obligația de a compensa o omisiune cu caracter procedural a unui consumator care nu își cunoaște drepturile, ci și de a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat care nici nu a participat la procedura arbitrală și nici nu a introdus o acțiune în anulare împotriva hotărârii arbitrale care a devenit astfel definitivă.
 - **Principiul echivalenței**, acesta impune ca acele condiții stabilite de dreptul național pentru invocarea din oficiu a unei norme de drept comunitar să nu fie mai puțin favorabile decât cele care reglementează aplicarea din oficiu a unor norme de același rang de drept intern-art. 6 din Dir. trebuie să fie considerat o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, **rangul de norme de ordine publică**.
 - în măsura în care instanța națională sesizată cu o acțiune în executarea silită a unei sentințe arbitrale definitive trebuie, potrivit normelor de procedură interne, să aprecieze din oficiu dacă o clauză arbitrală este contrară normelor naționale de ordine publică, aceasta este de asemenea obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al acestei clauze potrivit art. 6 din directiva, de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens. O astfel de obligație revine de asemenea instanței naționale atunci când dispune, în cadrul sistemului jurisdicțional intern, de o simplă posibilitate de apreciere din oficiu a faptului că o astfel de clauză este contrară normelor interne de ordine publică.
 - Or, potrivit guvernului spaniol, instanța de executare a unei sentințe arbitrale devenite definitivă este competentă să aprecieze din oficiu nulitatea unei clauze arbitrale, cuprinsă într-un contract încheiat între un consumator și un vânzător sau un furnizor, din cauza faptului că această clauză este contrară normelor interne de ordine publică.

- **Ipoteza titlului executoriu contract de credit: C-415/11 Mohamed Aziz împotriva Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa);**

Discuțiile au vizat analiza comparativă a sistemului de executare descris în cauza Aziz cu sistemul din Codul de procedură civil română, cu accent pe posibilitatea obținerii executării în cadrul sistemului nostru. A fost discutată posibilitatea unui conflict al dispozițiilor europene (Directiva 13/93), interpretate în lumina cauzei Aziz cu dispozițiile naționale referitoare la cauțiune (art.718 CPC) în contextul principiului eficacității.
De asemenea, au fost analizate noțiunile de dezechilibru semnificativ și bună-credință în litigii care intră în domeniul de aplicare al directivei.

2. Executarea silită a locuinței consumatorului: cauza C-34/13, Kušionová;

Discuțiile au vizat pericolul unei interpretări eronate a acestei cauze din cauza prezentării denaturate de către unii avocați a concluziilor acestei cauze.

De asemenea, în cauza C-243/08, Pannon GSM, Curtea a arătat că: "o clauză contractuală abuzivă nu creează obligații pentru consumator și nu este necesar în acest sens ca respectivul consumator să fi contestat în prealabil cu succes o astfel de clauză; instanța națională are obligația de a examina din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale de îndată ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest sens. Atunci când consideră că o astfel de clauză este abuzivă, instanța nu o aplică, exceptând cazul în care consumatorul se opune. Această obligație revine instanței naționale inclusiv atunci când verifică propria competență teritorială."

În același sens este și cauza C-168/05, Mostaza Claro.

În situația în care sunt aplicabile dispozițiile Noului Cod de procedură civilă, dispozițiile art. 126 alin. (2) din noul Cod de procedură civilă sunt imperative, în sensul că în litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor, părțile pot conveni alegerea instanței competente, în condițiile prevăzute la alin. (1), numai după nașterea dreptului la despăgubire, orice convenție contrară fiind considerată ca nescrisă.

Înalta Curte de Casație și Justiție s-a pronunțat în acest sens și în aplicarea Codului civil anterior, prin decizia nr. 2938 din 27 septembrie 2013, făcând aplicarea directă a jurisprudenței CJUE, în soluționarea unui conflict de competență într-o cauză având ca obiect acțiune în constatare caracter abuziv clauze dintr-un contract de credit, ivit între instanța de la domiciliul reclamantului, situat în Oradea, și instanța de la sediul pârâtei, situat în București: "în raport de cele anterior expuse și având în vedere că instanțele din București sunt situate la distanță mare față de localitatea de domiciliu a reclamantilor, de natură să creeze o prezumție în sensul că deplasarea și cheltuielile implicate în sarcina consumatorilor pentru a compărea în fața instanței s-ar putea dovedi disuasive și i-ar putea determina pe aceștia să renunțe la orice acțiune în justiție sau la orice apărare, în baza dispozițiilor art. 22 alin. (5) C. proc. civ. raportat la art. 7 alin. (2) din același cod, precum și a locului situării sediului sucursalei care reprezintă pârâta în litigiu, a stabilit competența de soluționare a litigiului având ca obiect constatarea caracterului abuziv al unor clauze din contractul de credit în favoarea Judecătorei Oradea."

1.2. Problema competenței materiale, în sensul stabilirii valorii la care se raportează această competență, respectiv valoarea contractului sau suma a cărei restituire se cere ca urmare a constatării nulității clauzei abuzive?

Referitor la acest aspect, în practică au existat și soluții (în special în hotărârile de declinare a competenței de la judecătoreie la tribunal) în care s-a apreciat că suntem în prezența unor acțiuni neevaluabile în bani, raportat la capătul principal de cerere.

Concluzia întâlnirii pe practică neunitară de la Cluj a fost că suntem în prezența unei acțiuni evaluabile în bani și se impune a raporta valoarea prag pentru competența materială la obiectul pretenției concrete, respectiv la suma a cărei restituire se cere ca urmare a constatării nulității clauzei abuzive. Această sumă poate fi mai greu de cuantificat în unele ipoteze (spre exemplu, nulitatea clauzei cu privire la scadența anticipată etc.), dar este aproape întotdeauna posibilă, astfel încât nu ar trebui să ne raportăm la valoarea întregului contract. Inclusiv în cazul litigiilor privind sume în franci elvețieni, competența trebuie stabilită în raport de diferența rezultată ca efect al "înghețării cursului".

1.3. Competența în materia litigiilor pe art. 12 din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori.

Au fost prezentate concluziile deciziei RIL 24/2015

Prin Decizia nr. 24/2015, ÎCCJ a admis recursul în interesul legii declarat de Colegiul de conducere al Curții de Apel București. ÎCCJ a stabilit faptul că în interpretarea și aplicarea unitară a

Problema care se discută nu este cea a caracterului prescriptibil sau imprescriptibil al acțiunilor în pretenții reprezentând restituirea sumelor achitate de consumatori în executarea obligațiilor contractuale derivate din clauzele abuzive, ci cea a momentului de la care începe să curgă acest termen. Astfel, acțiunile având ca obiect anulare clauze abuzive sunt imprescriptibile, în considerarea faptului că sancțiunea aplicabilă stipulării de către profesioniști de clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii este nulitatea absolută (în acest sens: ÎCCJ decizia nr. 1393 din 2 aprilie 2013 pronunțată în recurs de Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect constatare nulitate absolută a clauzelor privind comisionul de risc; decizia nr. 992 din 13 martie 2014 pronunțată în recurs de Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect constatare clauză abuzivă; decizia nr. 3234 din 23 octombrie 2014 pronunțată în recurs de Secția a II-a civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție având ca obiect constatare clauză abuzivă dobândă contractuală). Acțiunile în pretenții reprezentând restituirea sumelor achitate de consumatori în executarea obligațiilor contractuale derivate din clauzele abuzive, deși prescriptibile în termenul general de prescripție, sunt considerate în jurisprudență ca fiind imprescriptibile prin prisma faptului că termenul de prescripție începe să curgă numai de la momentul pronunțării hotărârii de anulare a acestor clauze. Considerăm că această abordare este cea corectă, în temeiul principiului *contra non valentem agere non currit praescriptio*. Or, în realitate, în toate litigiile se solicită atât anularea clauzelor, cât și restituirea sumelor, astfel încât problema nu este una de practică neunitară, ci doar de rigurozitate a noțiunilor folosite, consecințele practice fiind aceleași.

O soluție diferită ar fi contrară principiilor echității, *quod nullum est nullum producit effectum* și principiilor jurisprudențiale europene, în special cele statuate în cauza Cofidis.

Pentru ipoteza contractelor încheiate sub regimul noului Cod civil, urmează a se face aplicarea regimului acțiunii în restituirea prestațiilor, astfel cum este reglementat de art. 2.525 C.civ., care prevede în mod expres ca moment de la care curge prescripția dreptului la acțiunea în restituirea prestațiilor, data rămânerei definitive a hotărârii prin care s-a desființat actul.

În absența oricărei distincții operate sub acest aspect în jurisprudența europeană relevantă în materie existentă la acest moment, soluția restituirii prestațiilor pentru întreaga perioadă în care clauza abuzivă anulată a produs efecte se impune și cu privire la contractele ale căror efecte sunt epuizate integral la momentul promovării acțiunii. S-a apreciat însă oportună formularea unei întrebări prealabile adresate CJUE cu privire la interpretarea dispozițiilor Directivei în ipoteza acestui tip de contracte.

O problemă similară se pune și în ipoteza contractelor în derulare, în care clauza abuzivă a fost înlocuită prin acordul părților și în care se solicită repunerea în situația anterioară prin restituirea prestațiilor pentru intervalul în care clauza abuzivă inițială, înlocuită ulterior, a produs efecte. O atare acțiune este însă condiționată de constatarea prealabilă a caracterului abuziv al clauzei primare.

4. Taxele de timbru și cauțiunea în materia litigiilor privind dreptul consumatorului.

Discuțiile au vizat:

4.1. Cauțiunea prevăzută de art.718 CPC în materia suspendării executării silite. Posibilitatea scutirii de cauțiune.

a) Inaplicabilitatea dispozițiilor referitoare la ajutorul public judiciar

Cauțiunea nu reprezintă o formă de ajutor public judiciar care să poată fi acordată potrivit dispozițiilor O.U.G. nr. 51/2008, pentru următoarele argumente: – articolul 6 din O.U.G. nr. 51/2008 enumeră limitativ formele de ajutor public judiciar, iar suportarea, din bugetul public, a cauțiunii ce trebuie depusă în vederea judecării cererilor de suspendare a executării (silite) nu este evocată în dispozițiile legale specificate; – argumentul mențiunii referitoare la cauțiune, de la pct. C lit. e) din formularul-anexă nu este consistent pentru

4.2.Chestiunea privind datorarea taxei judiciare de timbru de către bănci în căile de atac, în litigiile cu consumatorii, care beneficiază de scutire de la plata taxei de timbru (unele instanțe au apreciat că se datorează de către bănci taxa de timbru în căile de atac, scutirea de la plata acesteia fiind exclusiv în favoarea consumatorului, iar alte instanțe au considerat că nu se datorează în calea de atac o atare taxă, de vreme ce cererea de chemare în judecată a beneficiat de scutire de la plata taxei de timbru).

Au fost prezentate dezbaterile și concluzia întâlnirii pe practică neunitară de la Craiova.

Luând în discuție interpretarea dispozițiilor art. 28 și art.29 lit.f) din O.G. nr. 80/2013, s-a apreciat că se impune a se analiza dacă în interpretarea unui text de lege care prevede o scutire la judecata în primă instanță pentru o persoană - în considerarea calității sale speciale - soluția scutirii trebuie extinsă și la calea de atac exercitată de partea adversă (care nu ar fi fost scutită de plata taxei de timbru dacă ar fi inițiat litigiul), în condițiile în care dispozițiile art. 28 nu operează nicio distincție în acest sens.

În favoarea opiniei potrivit căreia băncile trebuie obligate la plata taxei de timbru a fost adus ca argument și faptul că, aflându-ne într-o materie specifică protecției consumatorului – în care se prevede în mod expres că nu există o egalitate de tratament - , textul art. 29 lit.f) nu ar trebui interpretat extensiv, scutirea de la plata taxei de timbru fiind prevăzută exclusiv în favoarea consumatorului: "protecția drepturilor consumatorilor, atunci când persoanele fizice și asociațiile pentru protecția consumatorilor au calitatea de reclamant împotriva operatorilor economici care au prejudiciat drepturile și interesele legitime ale consumatorilor".

Art.29 lit.f) urmează dispozițiilor art.28 și derogă de la acestea.

Majoritatea participanților la întâlnire au agreeat opinia în sensul că, în materia protecției consumatorilor, scutirea de la plata taxei de timbru operează exclusiv în favoarea consumatorului, motiv pentru care băncile datorează taxa de timbru în căile de atac.

A fost exprimată și opinia în sensul că băncile ar trebui să fie scutite de la plata taxei de timbru, motivat de faptul că aceste taxe ar urma să fie suportate de consumator, în ipoteza în care ar pierde în calea de atac.

14.0-15.30: Noi evoluții și provocări. Creditele în franci elvețieni. Întrebări și posibile răspunsuri

Discuțiile au vizat litigiile cu privire la franci elvețieni: "înghețarea cursului", aplicarea teoriei impreviziunii, clauze abuzive (cauza C-26/13 Árpád Kásler), respectiv:

1. acțiunile individuale și colective în cazul creditelor în valută (CHF), pentru înghețarea cursului la data încheierii contractului- distincția impreviziune- nulitate clauză abuzivă; consecințe în privința admisibilității cererii și efectelor juridice; admisibilitatea aplicării teoriei impreviziunii pentru contracte încheiate anterior intrării în vigoare a NCC; aplicarea în timp a art.1271 NCC; caracterul de eveniment de impreviziune al fluctuației cursului francului elvețian; noțiunea de dezechilibru semnificativ; adaptarea contractului- aplicare practică; caracterul abuziv al clauzei cu privire la riscul valutar.

2. Au fost prezentate concluziile CJUE în cauza C-26/13 (Kasler) și aplicarea lor în cauzele românești.

Această cauză se înscrie în contextul ofertei de contracte de credit de consum încheiate în monede străine. Recurgerea la acest tip de contracte, care constituie o practică relativ curentă în anumite state membre ale Uniunii Europene și care, prima facie, poate fi considerată atractivă de împrumutați datorită ratei dobânzii, inferioară celei aplicate în general, s-a dovedit problematică, în urma crizei financiare internaționale de la sfârșitul anilor 2000, pentru numeroși particulari, din cauza deprecierei puternice a anumitor monede în raport

„caracterul adecvat ...” = raportul calitate/preț al bunurilor/serviciilor
furnizate, conform lămuririlor din preambul, consid. 19 (pct. 52)

Sub acest aspect, CJUE răspunde concret, prin trimitere la precedent: excluderea controlului în privința raportului calitate/preț nu se aplică în cazul unei clauze referitoare la un mecanism de modificare a costului serviciilor care trebuie furnizate consumatorului (Hotărârea Invitel, EU:C:2012:242, punctul 23). Clauza în speță „se limitează să stabilească, în vederea calculării ratelor, cursul de schimb al monedei străine în care este încheiat contractul de împrumut, fără însă ca vreun serviciu de schimb să fie furnizat de împrumutător cu ocazia calculului menționat, și care nu cuprind, în consecință, nicio „remunerație”. (pct. 54-58). Deci plata de către consumator a diferenței dintre cursurile de schimb, fără vreo intervenție a băncii, nu este remunerație. Nu poate fi analizată sub aspectul raport calitate/preț, deci intră în controlul judecătoresc. (AG Wahl, pct. 70-71: acesta este un contract de împrumut încheiat în monedă străină, care prevede că, în momentul deblocării împrumutului, se aplică cursul la cumpărare al valutei, în timp ce, la momentul rambursării împrumutului menționat, se aplică cursul la vânzare. În cazul în care, astfel cum pare a fi situația în cauza principală, banca nu pune la dispoziția clientului un serviciu special, iar referirea la moneda străină nu constituie decât un etalon de valoare, atunci se va putea considera că această diferență dintre prețul de cumpărare și prețul de vânzare ale monedei străine nu este o contraprestație adecvată și că poate fi examinat caracterul abuziv al clauzei contractuale corespunzătoare. În schimb, dacă se dovedește că există un raport direct între, pe de o parte, diferența care există între cursul la cumpărare și la vânzare și, pe de altă parte, calitatea prestației furnizate, ceea ce pare că trebuie exclus având în vedere caracterul fluctuant al acestei diferențe, prevederile referitoare la această diferență nu pot fi supuse aprecierii caracterului lor abuziv.)

b) Oferă o interpretare a art. 4(2) Directivă în ceea ce privește noțiunile de „în mod clar și inteligibil”, aspect relevant pentru că România a transpus acest text:

– „Articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că, în ceea ce privește o clauză contractuală precum cea în discuție în litigiul principal, cerința potrivit căreia o clauză contractuală trebuie redactată în mod clar și inteligibil trebuie înțeleasă ca impunând nu numai ca respectiva clauză să fie inteligibilă pentru consumator din punct de vedere gramatical, ci și ca contractul să expună în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului de schimb al monedei străine la care se referă clauza respectivă, precum și relația dintre acest mecanism și cel prevăzut prin alte clauze referitoare la deblocarea împrumutului, astfel încât acest consumator să poată să evalueze, pe baza unor criterii clare și inteligibile, consecințele economice care rezultă din aceasta în ceea ce îl privește.”

Sub acest aspect, din cauza citată se desprind următoarele idei:

– dacă se ia decizia transunerii art. 4(2), transpunerea trebuie să fie completă - cerința de claritate și lizibilitate (transparența) din art. 4(2) are cel mai larg sens, similar celui din art. 5 al Directivei;

– cerința privind transparența clauzelor contractuale prevăzută de Directiva 93/13 nu poate fi redusă numai la caracterul inteligibil al acestora pe plan formal și gramatical, ci trebuie înțeleasă în mod extensiv (pt. 71). Explicația este aceea că, pentru un consumator, informarea, înaintea încheierii unui contract, cu privire la condițiile contractuale și la consecințele respectivei încheieri este de o importanță fundamentală. Acesta din urmă decide, în special pe baza respectivei informări, dacă dorește să se oblige contractual față de un vânzător sau de un furnizor prin aderarea la condițiile redactate în prealabil de acesta (CJUE trimite la propriul precedent în hot. RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, punctul 44).

CJUE nu răspunde concret, ci doar arată că revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă, având în vedere ansamblul elementelor de fapt pertinente, printre care se numără publicitatea și informațiile furnizate de împrumutător în cadrul negocierii unui contract de împrumut, un consumator mediu, normal informat și suficient de atent și de avizat, putea nu numai să cunoască existența diferenței, în general prezentă pe piața valorilor mobiliare, dintre cursul de schimb la vânzare și cursul de schimb la cumpărare ale unei monede străine, ci și să evalueze consecințele economice, potențial semnificative, pentru acesta ale

anterior intrării în vigoare a Noului Cod civil. Legat de acest aspect, se reține însă și opinia potrivit căreia soluția aplicării teoriei impreviziunii a fost consacrată jurisprudențial și sub imperiul Codului civil anterior, chiar în absența unei reglementări exprese în acest sens (pe temeiul art. 969, 970 C. civ. anterior).

În orice caz, consecința impreviziunii ar fi adaptarea contractului prin raportare la integralitatea clauzelor sale, iar nu înghețarea cursului francului.

16.00-17.00: Sesiune de întrebări și răspunsuri. Concluzii și închiderea dezbaterilor

Această sesiune a fost consacrată recentelor propuneri legislative de modificare a O.G. nr. 50/2010 care prevăd înghețarea cursului francului elvețian la cursul istoric, precum și OUG nr. 52/2016 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile, de transpunere a Directivei 17/2014.

Judecător

Expert,

